

**Cursus theologici iuxta scholasticam huius temporis
Societatis Jesu methodum tomus ...**

Amico, Francesco

Duaci, 1640

III. Quid sit libera volitio in Deo, & quid superaddat actui necessario?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82000](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-82000)

Quo primario: primarius autem effectus quasi formalis essentia Divinitate, et reddere Deum omnipotentem, & primum exemplar omnium creaturarum; secundarius vero sunt ipsae creaturæ, ut possibiles & exemplabiles à Divina essentia.

37. Ad tertium dico, voluntatem Divinam ad utramque bonitatem ferri necessariò, sed ad increatam primariò, ad creatam vero secundariò; quia ad hanc fertur, ut consequamur cum increata, & ut consequentem ad illam, ut effectum ad causam, & ut exemplatum ad exemplar. Vnde concedo, in ratione necessitatis simpliciter, eodem modo esse necessitatem bonitatem essentiale crearam, atque increatam, quamvis haec sit necessaria necessitate primaria, & independente; illa secundaria & dependente à primaria; nam quæ necessitate Deus est participabilis, & omnipotens, eadem necessitate creatura sunt participiæ, & possibiles; nam haec necessariò consequuntur ex Deo participabili, & omnipotente. Nego autem, Divinam voluntatem pendere à bonitate creata, sicut nec penderet in increata; quoniam ad eas non tendit cum dependentia causalitatis; tametsi utramque in suo genere necessariò requirat, unam primariò, aliam secundariò. Nec repugnat aliquid esse in Deo necessarium necessitate primaria, aliquid vero necessarium, necessitate secundaria fundata in primaria, ut constat de cognitione, quam Deus haberet de se ipso, & de creaturis possibilibus, ut necessariò connexum cum obiecto primario, necessariò dilecto.

38. Ad quartum, nego consequentiam, eiusque probationem: nam nec relationes Divinæ, ut sic, adæquant voluntatem Divinam, & tamen necessariò diliguntur à Deo: quia ad hoc, ut aliquid sit necessariò diligibile, sufficit, ut sit necessariò conexum cum obiecto primario, necessariò dilecto.

39. Ad quintum, concedo, quod Deus æqualiter diligit se, & creaturas ex parte actus, inæqualiter vero ex parte obiectum: quia se ipsum diligit, ut obiectum primarium, creaturas vero, ut obiectum secundarium: tum quia se ipsum diligit iuxta suam propriam amabilitatem, creaturas vero iuxta amabilitatem ipsarum: ad unum quodque enim Deus fertur, iuxta mensuram perfectionis ipsius rei. Sicut se ipsum, & creaturas æqualiter cognoscit Deus ex parte actus, quia eodem indivisibili actu se ipsum, & creaturas cognoscit, inæqualiter vero ex parte obiecti, quia se ipsum primariò, & secundum cognoscibilitatem infinitam, creaturas vero secundariò, & secundum cognoscibilitatem finitam. Ex his patet ad sextum.

40. Ad septimum, nego Antecedens; ad cuius probationem nego, fundatum omnis bonitatis esse existentiam actualem, sed fundamentum bonitatis existentialis esse existentiam actualem, fundamentum vero

bonitatis essentialis esse existentiam possibilium.

41. Ad octavum, maiorem esse veram de amore efficaci, falsam vero de ineffaci, & simplici tantum complacentia, quæ ad rem tendit simplici affectu, complacendo sibi tantum in bonitate, quam in ea supponit: voluntas igitur Divina amat in creatura possibili eam bonitatem, quam supponit exemplariter causabilem ab exemplari Divino, secundum hanc, vel illam participationem bonitatis Divinæ.

42. Ad nonum, primò nego antecedens; nam etiam beati necessariò amant creaturas possibiles, ut necessariò connexas cum omnipotencia Dei, præsertim quas cognoscunt cognitione beata. Secundò nego consequentiam, nam beatus, quia diligit creaturas per actum elicitum distinctum, potest ab illis omnem actum suspendere: Deus vero, quia diligit creaturas per actum subsistentem, & indistinctum, nequit omnem actum ab illis suspendere.

43. Ad decimum, nego minorem; ad cuius probationem nego, ex eo quod Spiritus Sanctus procedit ex amore creaturarum, procedere ex non Deo: quia procedendo ex amore creaturarum, non procedit formaliter ex creaturis, sed ex amore creaturarum, qui formaliter est Deus. Creatura autem solum concurrent ad processionem Spiritus Sancti, ut obiectum extrinsecè terminans, non ut principium intrinsecè spirans. Etenim Spiritus Sanctus, dicitur solum procedere ex principio spirante, non autem obiecto terminante, saltem secundariò.

44. Ad undecimum, nego antecedens: ad probationem dico, malum possibile odio haberi à Deo, non ut formaliter expressum in Verbo, sed ut potens existere extra Verbum, quo pacto non odio habetur, ut est in Deo, sed ut potens existere in se ipso, eo modo quo malum potest in se ipso existere. Quanquam malum non exprimitur in Verbo Divino immediatè, & per se, sed mediante opposito bono, quo priuat, ut constat de ijs, quæ suprà docuimus de cognitione Dei circa non entia.

SECTIO III.

Quid sit libera volitio in Deo, & quid superaddat actui necessario?

45. **H**æc est una ex difficultatibus humano ingenio inextricabilis, quæ Aristotelem 8. Phys. coegerit afferere, Deum agere ex necessitate naturæ, ne, si illum faceret liberum, mutabilem faceret per liberam volitionem, quæ potuisset in Deo non esse. Hanc Valquez nodum insolubilem appellat, solis beatis mentibus manifestum; Suarez unum nostræ reli-

Aristoteles.

Valquez.

gionis

Molina. gionis mysterium, quod in hac vita cognoscere non potest; Molina de numero eorum, quae ab humana mente in hac vita comprehendendi non possunt. Et ratio difficultatis est: Quoniam volitus est perfectio intrinseca, existens in ipso volente, cum sit actus immanens, & vitalis, de cuius essentia est, ut sit coniunctus cum ipso principio vita: igitur libera volitus Dei, est intrinseca perfectio in ipso Deo; sed hanc potuit Deus non habere: ergo aliqua intrinseca perfectio in Deo est, quae potuit in Deo non esse: & contra, aliqua perfectio in Deo non est, quae potuit in Deo esse. Ad hanc difficultatem soluendam varijs excogitati sunt modi dicendi.

Caietanus. 46. Primus est Caietani r.p. q.19.art.2.5. ad hoc potest, & art.3. 6. ad hoc: quem sequitur Fonseca 1.7. Metaphy. c.8.q.5. sect.4. & 5. & Salas 1.2.q.6.a.3.tra.3. disput 1. sect.8. assertoris, liberam volitionem esse intrinsecam perfectionem in Deo, quae potuit in Deo non esse. Fundamentum Caietani est. Quia perfectio libera est conditio diminuens, denotans, quod suum oppositum non sit imperfectione: est enim haec perfectio tantum extensiva, quae Deus extenditur ad volita extra se.

Fonseca. Salas. 47. Confirmat Fonseca. Quoniam non repugnat, hanc liberam perfectionem potuisse in Deo non esse, & tamen de facto illam identificari cum Deo. Nam hoc ipso, quod aliqua perfectio adiungitur Deo, sit de substantia Dei, sicut Filiatio, & spiratio passiva, statim ac per productionem adiunguntur Deo, identificantur cum natura ipsa Dei.

48. Verum haec sententia merito ab omnibus rejecitur, cum faciat Deum mutabilem, potentialem, & intrinsecè comparsitum; implicat enim, posse Deum identificari cum volitione mundi, quae potuit non esse; sicut & cum nolitione mundi, quae potuit esse: alioqui eadē perfectio posset simul existere, & non existere; existere ut necessaria, non existere ut libera. Nec exemplum de Relationibus Diuinis quicquam probat, quia ille sunt omnino necessariae, nec potuerunt in Deo non esse; implicat autem, ut quod potuit non esse, identificetur cum Deo; nam simul esset perfectio libera, & necessaria; libera, quatenus potuit non esse; necessaria, quatenus identificaretur cum Deo, cuius esse, est ipsum *necessere esse*, vt Patres, & Theologi loquuntur. Tum quia relationes Diuinæ in nullo signo aeternitatis sunt, aut esse possunt distinctæ ab essentia Dei, sed semper sunt actu, & necessariæ identificatae cum illa; non enim putandum est, quod in aliquo aeternitatis signo, vel instanti sive natura, sive originis relationes fuerint distinctæ ab essentia, & postea unitæ & identificatae cum eadem essentia: implicat enim, si semel ponuntur relationes Diuinæ in aliquo signo distinctæ ab essentia, ut in alio signo posset identificetur cum eadem essentia, quia quod est distinctum ab alio, implicat, ut fiat idem cum illo.

Actus vero liberi potuerunt in Deo non esse, atque adeo cum Deo non identificari; ergo de facto non identificantur. Consequens probatur, quia isti actus debuerunt in aliquo instanti aeternitatis distingui ab ipso Deo, quia non possunt alio modo concipi, ut liberae perfectiones Dei, nisi ut actus liberè eliciti à voluntate Dei: implicat autem, actus eliciti à potentia, & ab ipsa non distingui, saltem pro instanti, quo elicuntur. Sed implicat, quod semel ab aliquo distinguitur, non semper ab illo distingui, præsertim si perseveret eadem causa distinctionis; sicut esset, si actus liber elicetur à voluntate Diuina.

49. Dices. Potest in Deo eadem perfectio esse producibilis ut relativa, non producibilis ut absoluta: ergo poterit eadē perfectio existere ut necessaria, non existere ut libera. Respondeo, negando consequentiam, quia non repugnat ut eadem perfectio secundum diueras formalites virtualiter distinctiones, sit producibilis, & improductibilis in Deo; neutra enim proprietas pugnat cum perfectione ab intrinseco necessaria: pugnat autem cum perfectione ab intrinseco necessaria, quod eadem necessariæ existat, & possit non existere; vel quod non existat secundum omnem perfectionem, secundum quam potest existere; hoc enim destruit conceptum Diuinum, quod est ens ab intrinseco necessarium, & nullo pacto indifferens ad existendum, & non existendum.

50. Confirmatur; nam quicquid in Deo est, Deus est: sed non quicquid in Deo est, Deus esset, si aliqua perfectio, quae in Deo est, potuerit non esse. Maior est Patrum axioma. Sequelam minoris probo; nam formalis conceptus Deitatis est; quod sit à se per omnitudinem necessitatem, & illimitationem. Implicat igitur, ut aliqua perfectio sit Deus, & potuerit non esse; vel contra, quod aliqua perfectio de facto non sit Deus, & tamen Deus esse potuerit: hoc enim pacto Deus non illimitatus & necessariæ existeret secundum omnem perfectionem, quam posset habere, sed limitatus, & contingenter.

51. Nec ratio Caietani satis facit: nam si cut ratio liberi non tollit, quin sit intrinseca perfectio simpliciter, ita non saluaret illatum absurdum; quod in eo fundatur, quod aliquid sit intrinseca perfectio in Deo, & tamen posset in Deo non esse, cum quicquid in Deo est, Deus sit. Vnde falsum est, oppositum non dicere imperfectionem: nam si libera volitio supra actum necessarium importat intrinsecam perfectionem in Deo; igitur carentia ipsius importabit intrinsecam imperfectionem in Deo; omnis quippe perfectionis negatio in subiecto apto habet rationem priuationis: omnis autem priuatione imperfectiō dicit, quia importat negationem perfectionis debitæ. Nec refert, quod talis perfectio sit extensiva, nam hoc non tollit, quin sit intrinseca Deo, in quo tantum fundatur nostrum absurdum. Ad confirmationem constat ex dictis.

Ferrarien.

52. Secundus modus est Ferrariensis 1. contra gent. cap. 75. §. aduerte, negantis, voluntatem liberam creaturarum in Deo dicere intrinsecam perfectionem in ipso Deo. Fundamentum est, quia actus liber supra necessarium in Deo importat solum respectum ad voluntatem: sed respectus, ut respectus, neque perfectionem, neque imperfectionem dicit: igitur actus liber in Deo nullam dicit perfectionem.

53. Sed contra primò, quia falsum est, actum liberum in Deo nullam dicere perfectionem intrinsecam in Deo: aliud namque est, non dicere perfectionem, aliud non dicere perfectionem distinctam: quamvis igitur actus liber in Deo nullam dicat perfectionem distinctam à Deo, falsum tamen est, illum nullam dicere perfectionem simpliciter, quia dicere potest perfectionem, licet non distinctam à Deo. Secundò, vel iste respectus, quem actus libera voluntatis importat ad voluntatem, est realis, vel rationis: si realis, igitur aliquam perfectionem importat supra actum necessarium, quæ, quia potuit non esse, aliqua perfectio in Deo est, quæ potuit non esse; si rationis, contra est, tum quia nouus respectus rationis non consurgit, nisi ad nouum fundamentum. Explicandum igitur est, quodnā sit hoc fundamentum, ad quod iste nouus respectus rationis consurgit in Deo. Tum quia independenter ab omni ente rationis Deus liberè vult creaturas: non igitur formaliter constituitur liberè volens creaturas per respectum rationis. Ad fundatum Ferrariensis nego respectum, si sit realis, praescindere à perfectione, & imperfectione; vel si sit rationis, sufficere ad constituendum actum liberum in Deo.

54. Tertius modus est Scoti in 1. dist. 39. §. quantum ad primum. Lycheti. §. iuxta predicta. & dist. 45. Capreoli q. 1. art. 2. ad argumentum contra tertiam conclusionem; ad 1. Gregorij, ibidem post septimam conclusionem, Zumel 1. p. q. 19. disput. 2. Suarez in Metaphysica disp. 30. sect. 9. & 3. p. disp. 5. sect. 1. §. respondetur. Gonfalon 1. p. disp. 43. sect. 2. Machin. disp. 41. sect. 3. Becan tom. 1. cap. 11. q. 4. affirmantium, liberum velle in Deo esse ipsummet actum necessarium, se ipso liberè terminatum, vel per modum voluntatis vel per modum voluntatis ad creaturas, absque ulla sui mutatione, vel augmendo intensu, aut extensi.

55. Quatuor hæc sententia docet. Primum, quod actus liber in Deo non sit distinctus à necessario. Secundum, quod ipsem actus necessarius ex plenitudine sua perfectionis, & libertate, quam habet ad obiecta creata, possit sine intrinseca sua mutatione ad ea terminari modò ut voluntate, modò ut voluntate. Tertium, quod hæc libera terminatio per modum voluntatis, aut voluntatis sit intrinseca, & vitalis in Deo, ratione distincta ab actu necessario, per quæ Deus antecedenter ad effectum producendum sit intrinseca volens, aut nolens obiectum; nam ideo se de-

terminat ad producendum effectum, quia antecedenter vult illum per modum obiecti. Quartò, quod intrinseca terminatio ex parte Dei realis sit; nec possit simpliciter non esse, aut per modum voluntatis, aut per modum voluntatis, disunum, licet possit non esse per modum voluntatis, aut voluntatis disunum. Eadem quippe vitalis terminatio, quæ nunc dicitur voluntate mundi, fuisse voluntate mundi, si ad illum terminata fuisse per modum voluntatis; eademque vitalis terminatio ad alium mundum possibilem, quæ nunc dicitur voluntate, fuisse voluntate, si ad illum terminata fuisse per modum voluntatis. Unde sola applicatio huius vitalis terminatio, per modum voluntatis determinata, aut voluntatis determinata, dicitur libera; non autem terminatio ipsa simpliciter, quæ in Deo necessaria est; quia cum in Deo non sit libertas per modum potentiae, sed per modum actus purissimi; non est libertas ad suspensionem virtusque actus, sed alterius tantum.

56. E his sequitur primò, actum liberum esse intrinsecum, & reale in Deo, & nihilominus potuisse non esse, non quoad esse, vel terminacionem ad creaturas simpliciter, sed quoad hanc, vel illam terminacionem. Secundò sequitur, Deum constitui formaliter volentem antecedenter ad effectum producendum, quia, ut volens, est causa effectus producendi, licet semper inferat aliquam mutationem in volito ipso, saltem moralem & obiectuam.

57. Fundamentum huius opinionis est, quia velle Diuinum non est per modum potentiae, sed actus purissimi, & infiniti in genere vitalis appetitus; igitur in se ipso præhabet per modum actus secundi, quidquid formaliter requiritur ad volendum quodcumque obiectum volibile: igitur cum Deus liberè vult hoc, aut illud obiectum volibile creatum, non vult per distinctum actum, quo vult se ipsum; alioqui non esset talis actus infinitus in ratione voluntatis, sed per eundemmet liberè terminatum ad volibile creatum.

58. Confirmat Scotus, quia in nobis est triple libertas, prima ad actus oppositos; secundus ad opposita obiecta; tertia ad oppositos effectus. Prima est imperfecta, quia dicit limitationem actus, qui de se non est potens ad opposita obiecta. Tertia non est prima libertas, cum supponat aliam priorem, nempe ad opposita obiecta, nam prius est, velle obiectum, quam producere effectum. Secunda tantum est libertas per se; nam prima ordinatur ad secundam; & præterea nullam in se includit imperfectionem: positi autem illimitatione actus, ponitur hæc secunda libertas sine prima, quæ imperfectionem importat.

59. Sed contra primò, quia, ut possit actus Diuinæ voluntatis invariatus in se, reddere Deum modò volentem, modò nolentem,

Scotus.

Scotus.
Lychetus.
Capreolus.Zumel.
Suarez.
Gonfalon.
Machin.
Becan.

modò amantem, modò odio habétem, oportet, vt ipse in se sit formalis volitio, & nolitio; amor, & odium: implicat autem, vt idem actus sit volitio, & nolitio, amor & odium simul. Maiorem ostendo. Quia, vt forma tribuat subiecto effectum formalem, oportet, vt illum formaliter præhabeat in se, quoniam forma non tribuit, nisi quod habet in se ipsa formaliter, quia tribuit effectum formalem per exhibitionem sui. Ut igitur actus Diuinæ volitionis inuariatus in se ipso tribuere possit effectus formales volitionis, aut nolitionis: amoris, vel odij, oportet, vt illos formaliter præhabeat in se; quia cum ipse per terminationem ad hoc, vel illud obiectum non varietur in se formaliter, vt possit modò hunc, modò illum effectum formalem Deo tribuere, necesse est, vt eos actu formaliter contineat; alioqui, vel non posset eos tribuere, quia non potest tribuere, nisi quod formaliter habet in se; vel necesse esset variari in se ipsa formaliter. Minor verò probatur. Implicat, vt idem subiectum sit simul volens & nolens, amans, & odio habens respectu eiusdem: ergo à fortiori implicabit, vt idem actus sit formalis volitio, & nolitio, formalis amor & odium respectu eiusdem. Consequentia constat. Antecedens probo; quia implicat, etiam de potentia absoluta, vt eadem voluntas sit volens & nolens respectu eiusdem, nam hæc inferunt contradictionia in obiecto ipso; volitio enim infert esse, nolitio vero non esse: vnde Deus volendo produceret, nolendo destrueret obiectum.

61. DICES: Dum actus Diuinæ volitionis tribuit effectum formalem volitionis, non tribuit effectum formalem nolitionis; esto igitur in se utrumque contineat, non tamen utrumque simul tribuit. Sed contrà; quoniam implicat, formam inuariatam in se, aut non tribuere subiecto capaci omnem effectum formalem, quem continet, aut absque illa dispositione subiecti, aut mutatione termini, modò tribuere unum, modò aliud effectum formalem. Igitur implicat actum Diuinæ volitionis inuariatum in se, aut non tribuere Deo omnem effectum formalem, quem continet in ordine ad creaturas, aut posse tribuere unum sine alio. Antecedens patet, nam forma tribuit suum effectum formalem per exhibitionem sui in subiecto capaci; implicat autem, vt se ipsa totam exhibeat subiecto capaci, & illi non tribuat omnem effectum, quem in se ipsa formaliter continet; quia illum non tribuit liberè, sed necessariò, quoniam non tribuit illum effectum, in quo genere causæ tantum est libertas, sed formaliter, in quo nulla est libertas. Consequentia verò probatur, nam actus Diuinæ voluntatis semper manet inuariatus in se, & eodem modo coniunctus cum Deo, tanquam cum subiecto proprio, & capaci. Nec potest Deus habere maiorem dispositionem ad recipientem potius unum effectum formalem suæ voluntatis, quæ alium. Neque mutatio ipsa

obiecti facere potest, vt actus Diuinæ voluntatis potius conferat unum effectum formale, quæ alium: ergo. Antecedens probatur, nam nec actus Diuinæ voluntatis mutatur in se, nec supponit aliquam mutationem in Deo, ratione cuius potius conferat unum, quæ alium effectum: nec à mutatione obiecti pender, vt potius sit volitio, quæ nolitio; quoniam in hac sententia volitio Dei antecedit omnem mutationem obiecti: nam ideo obiectum mutatur in se, quia Deus antecedenter vult illud: igitur prior est volitio Dei, quæ mutatio ipsa obiecti: non igitur potest Diuina volitio in ratione libera volitionis, pendere ab ipsa mutatione obiecti consequente, quia antecedenter ad illam supponitur volitio, vel nolitio Dei.

62. DICES, mutari actum Dei, non subiectum, sed terminatiuè, & in hoc consistere ipsius libertatem, quia qui modò terminatur ad obiectum, vt volitio, potuit ob suam libertatem terminari, vt nolitio. Sed contrà; nam hoc est, quod putamus impossibile, posse effectum formale variari, inuariata forma quoad omnia requisita ad nouum effectum formale tribuendum. Cum igitur terminatio actus Diuini ad obiectum sit effectus formalis ipsius actus Diuini, vt possit variare terminari ad obiectum, debet necessariò ipsius effectus formalis variari, cum tamen forma ipsa inuariata maneat quoad omnia requisita ad nouum effectum formale tribuendum; quippe quæ nec variatur in se, cum sit ipse actus increatus, de se inuariabilis; nec variatur in subiecto, in quo est, quia subiectum est ipse Deus; nec in aliquo extrinseco termino, per se pertinente ad talen formam, vt libera est formaliter: quia in hac sententia effectus extrinsecus est omnino consequens, & posterior ipso actu libero Dei, cum supponat illum antecedenter completem in ratione actu liberi, & prius ratione ad obiectum terminatum. Igitur datur nouus effectus formalis, sine noua forma, vel conditione per se requisita ex parte forma ad nouum effectum formale tribuendum, quod implicat.

63. Instabis, solam libertatem actus Diuini esse sufficientem causam, vt possit terminari, modo vt volitio, modo vt nolitio. Sed contrà, quia hæc terminatio est in genere causæ formalis, in quo non potest esse libertas, non enim sumus liberi ad ea, quæ continemus formaliter, sed tantum ad ea, quæ continemus efficienter. Cum igitur actus Diuinæ voluntatis non efficienter, alioqui mutaretur, sed formaliter contineat huiusmodi terminaciones ad obiecta creata, non potest in ordine ad huiusmodi terminaciones esse liber, vt modò tribuat unum, modò aliud terminacionem: nam hoc supponit, huiusmodi terminaciones non contineri formaliter in actu, siquidem implicat, id quod continetur formaliter in actu, non esse formaliter in Deo.

64. Secundò, ex hac opinione sequitur, Deū

in tem-

in tempore successuē mutari, de uno actu in aliū, quod aduersarij non admittunt. Seque-
lam probō; nam pro uno tempore Deus di-
ligit creaturam per gratiam, in ordine ad fi-
nem supernaturalem, pro alio verò eandem
per peccatum odit, in ordine ad eundem fi-
nem supernaturalem: ergo si Deus amat, &
odit per intrinsecam tendentiam actus, ne-
cessē est, eum in tempore successuē mutari.
Consequentia pater; nam Deus in tempore
fit de odiente amans, de amante odiens: igitur
si Deus fit amans, & odiens per intrin-
secam tendentiam actus, illam in tempore
successuē mutat: alioqui, vel semper pecca-
torem, etiam ad infernum derrulū amaret,
in ordine ad finem supernaturalem, pos-
ito, quod semel per gratiam dilexerit; vel
iustum odisset, etiam in cœlis beatum, pos-
ito, quod semel per peccatum odio habuerit,
cū implicet, manente in Deo huius-
modi tendentia amoris, vel odij erga crea-
turam, creaturam ipsam non amari, vel non
odio haberi. Ut igitur ceteret amare, quem
amabat, vel odio habere, quem oderat, oportet,
vt mutet tendentiam amoris in odium,
& vice versa.

65. At respondebis, ex ipsa aeternitate
Deum eandem creaturam pro uno tempore
dilexisse, pro alio vero odio habuisse, absque
ulla sui mutatione in tempore. Sed contra,
nam hoc dici non potest; alioqui, vt pro-
batum est, vel semper peccatores dilige-
ret, vel semper iustos odio haberet in ordi-
ne ad finem supernaturalem; quia Deus
non potest diligere creaturam in ordine ad
finem supernaturalem, nisi peculiari ten-
dentiā intrinsecā actus, nec odio habere,
nisi opposita tendentia eiusdem actus: sed
Deus in tempore ex diligente fit odio ha-
bens, & ex odio habente diligens: ergo
in tempore variat huiusmodi tendentias:
aut certè, si llas non variat, semper pec-
catores diligeret, & iustos odio habebit: quia
semper tendentia amoris facit Deum aman-
tem, sicut tendentia odij odio habentem.
Neque dicas, sufficere solam mutationem
extrinsecam obiecti, sine noua tendentia
intrinseca actus, vt Deus in tempore ex
amante fiat odiens, & ex odiente amans:
nam si hoc sat est, vt Deus in tempore ex
non diligente fiat diligens, sat etiam fuisset
in ipsa aeternitate, vt Deus absque intrinsecā
tendentia actus, per solam mutationem
obiecti producendi, ex non diligente
fieret diligens; aut si hoc non sat fuit
in aeternitate, neque sat erit in tempore,
cū non minus in tempore, quam in aeternitate
Deus ex amante fiat odiens, & ē contra.

66. Confirmatur: terminatio actus di-
uini per modum amoris ad hominem iustum
est perfectio positiva intrinseca Deo, ratione
distincta & ab amore, quo se ipsum diligit, &
ab odio, quo eundem hominem, ratione pec-
cati odisse potest. Sed hæc terminatio per
modum amoris ad hominem iustum potuit in

Deo non esse: ergo aliqua perfectio positiva
intrinseca Deo potuit abesse à Deo. Rursus
terminatio diuini actus per modum odij ad
hominem peccatorem, est perfectio positiva
intrinseca Deo, ratione distincta & ab amo-
re, quo se ipsum diligit, & ab amore, quo eundem
hominem vt iustum diligere potest. At-
qui hæc potuit abesse à Deo: ergo aliqua
perfectio positiva intrinseca Deo potuit
abesse à Deo. Aut certè sequitur, quod
perfectio intrinseca amoris in Deo muta-
ri potuerit in perfectionem intrinsecam
odij.

67. Tertiò impugnatur sententia ad ho-
minem: quia non videntur Authores huius
sententiae cohærenter loqui. Nam ex una
parte contendunt, liberam volitionem Dei
totam ac totaliter esse increatam & intrin-
secam Deo, independentem ab omni ex-
trinsecō termino, aut obiecto creato, vel
connotatione ipsius: ex alia verò parte do-
cent, hanc eandem liberam volitionem
Dei intelligi non posse, absque termina-
tione ad aliquod extrinsecum: ita Suarez
præcita disput. 30. sectio 9. numero 45.
Vnde licet (inquit) illa denominatio realis
sit ex parte Dei, inuoluit tamen causalita-
tem, seu terminacionem ad creaturam, & ideo
(concludit) simpliciter non est necessaria,
quia est cum ordine ad extrinsecum. Ruiz de
voluntate Dei disput. 13. sectio 2. qui ean-
dem sententiam quoad punctum princi-
pale sequitur, explicans numero 23. quid sit
hæc terminatio, quæ volitioni diuinæ adesse
& abesse potuit: Resp. est denominatio-
nem extrinsecam ab obiectis volitis, cū
intelligi à nobis nequeat volitio diuinæ li-
bera absque huiusmodi extrinseca termina-
tione: tametsi hæc extrinseca terminatio
sit profrus extra essentiam liberæ volitionis
diuinæ, vt ibidem docet.

Suarez.

Ruiz.

68. Verū hæc non cohærenter dici,
sic demonstro. Illud, sine quo nequit res
esse, vel intelligi sufficenter ab alia con-
distincta, ingreditur essentiam rei: Ne-
quit autem libera volitio Dei esse, vel in-
telligi sine extrinseca terminacione seu con-
notatione obiecti: ergo hæc ingreditur
essentiam liberæ volitionis diuinæ. Mai-
or patet: etenim totum illud ingredi-
tur quidditatem rei, quod necessarium est,
vt res distinguatur ab omni alio, quod
non est ipsa: nam quamdiu non habe-
tur sufficiens distinctivum rei, non ha-
beat sufficiens constitutivum eiusdem, ac
preinde sufficiens essentia. & quidditas
ipsius, quæ per differentiam discretivam
ab omni alio ultimo constituitur. Minor
quoad posteriorem partem asseritur ab
ipsis Aduersarijs. Quoad priorem proba-
tur: tum quia signum constitutivum rei est, non
posse rem sine eo intelligi: nam si haberet
aliud constitutivum sui, posset cum illo &
per illud tantum sufficenter intelligi con-
distincta ab omni alio. Ergo si nequit sine eo
ab omni alio distincta intelligi, signum

est

Caietanus.

est, illud esse constitutum rei. Tum maxime, quoniam sola extrinseca terminatio, connotatione obiecti praecisa, quicquid in volitione diuina remanet, totum est intrinsecum & in creatum, ac proinde necessarium: Ergo sola & praecisa terminatio seu connotatio extrinseci obiecti coplet illam in ratione liberae volitionis. Antecedens admittitur ab Aduersariis, qui contra Caietanum nobiscum docent, quod quicquid intrinsecum est Deo, Deus est, ac proinde eadem necessitate, qua Deus ipse. Consequentia vero probatur: Etenim si quidquid intrinsecum est in volitione diuina, necessarium est, non poterit per aliquid, quod in ipsa intrinsecum est, constitui seu copleti in ratione liberae volitionis: quia si posset per aliquid ipsi intrinsecum in ratione liberae volitionis constitui, per illud idem posset sufficienter distingui ab actu necessario, cum per idem res & constituantur in se, & distinguatur ab omni alio: nequit autem per aliquid intrinsecum ipsi in ratione liberae volitionis sufficienter distingui ab actu necessario: igitur per nil intrinsecum ipsi potest in ratione liberae volitionis constitui seu compleri.

69. Confirmatur: nam duplex terminatio ab Aduersariis distinguitur in volitione diuina, altera ad ipsam essentiam diuinam, altera ad obiecta creata, quam vocant quasi extensionem eiusdem actus diuini ad obiecta creata. Vraque terminatio est perfectio intrinseca & in creatu, nam vraque est vitalis tendentia actus diuini ad suum obiectum: igitur neutra terminatio poterit esse libera: alioqui aliqua perfectio intrinseca & in creatu potuisset non esse, cum hoc sit de quidditate perfectionis liberae. Fit igitur formaliter libera per connotationem effectus liberae a se dependentis, modo infra explicando. Adde, quod ponere in ipso actu divino intrinsecam terminationem seu extensionem ad obiecta creata, quae potuisset non esse, & simul illam ponere totam & totaliter intrinsecam & independentem ab omni extrinseco creato, est simul illam ponere liberam & necessariam, quod implicat ex terminis: quia necessarium est, quod non potuit non esse: liberum est, quod potuit esse.

70. Ad fundamentum oppositae sententiae, admissio toto discursu, cum Scotti confirmatione, adhuc nego, Deum velle creaturas per actum intrinsecum terminatum ad illas.

71. Ex his facile impugnat nouus quidam modus a recentioribus excogitatus, quem refert Ruiz disp. 11. sect. 7. qui verbis tantum a praecedente differt, onerans potius, ut idem Ruiz testatur, diuinam voluntatem, vel certe ingenia Scholasticorum. Putat autem hic modus, Dei libertatem cum immutabilitate eiusdem conciliare, per contingentiam actus diuini virtualem, & necessitatem formalem, hoc pacto. Est actus diuinus volitionis quod ad totam suam intrinsecam entitatem & perfectionem necessarius formaliter, quia

quo ad intrinsecam suam entitatem & perfectionem deficere nequit: Idem tamen actus est contingens virtualiter, quia ita se gerit quoad denominationem volentis ac nolentis, amantis atque odio habentis, ac si esset contingens & defectibilis. Verum hae virtualis contingentia nil adferre noui a praecedente diuferum, nam quod ille explicat per infinitam eminentiam diuini actus, hic explicat per virtualem contingentiam. Ceterum manet eadem difficultas, quo pacto possit, idem actus quo ad intrinsecam entitatem & perfectionem invariatus varias oppositae denominations intrinsecas conferre. Quod autem in huiusmodi denominationibus dandis se gerat, ac si esset contingens & defectibilis, non emollit difficultatem, sed potius signans verbis explicite illam fateretur. Nam hic est nodus difficultatis, quod cum actus diuina volitionis sit quoad entitatem summe necessarius, in conferendis tamen huiusmodi denominationibus se gerat ut contingens & defectibilis, cum implicet idem simul esse summum necessarium, & contingens.

72. Quartus modus est Molinae 1. part. quæstione 14. articulo 15. & quæstione 19. articulo 2. disputatione 2. Vasquez disputatione 80. capite 2. opinantium, liberum decretum Dei addere supra essentiam solum respectum rationis, qui vel consequitur rem ipsam futuram, tanquam proximum fundamentum, ut Vasquez censet: vel actionem ipsam volendi internam Dei, ut Molina putat.

73. Sed contra priorem modum Vasquez; nam ideo per ipsum res est futura, quia Deus vult illam esse futuram; ergo non potest velle formaliter rem futuram per respectum consequentem rem ipsam futuram, alioqui committeretur circulus; quem tandem concedit Vasquez, & ingenuo fateretur, hanc difficultatem solui non posse.

74. Contra posteriorem modum Molinae, quia non potest nouus respectus rationis consurgere, nisi ad nouam actionem fundandi; igitur si in Deo consurgit nouus respectus rationis, qui potuit non consurgere, necesse est, esse nouam actionem fundandi, quæ similiter potuit non esse; quæ noua actione fundandi, ne in infinitum procedatur, non potest esse rationis, sed realis.

75. Contra utrumque modum arguo sic: Deus a parte rei est liberè volens: at respectus rationis non est a parte rei, sed in solo intellectu apprehendente: igitur respectus rationis non potest esse formalis ratio, per quam Deus fiat liberè volens, quia nihil potest esse a parte rei formaliter tale per id, quod a parte rei non est.

76. Quintus modus est Bannez 1. p. q. 19. articulo 10. §. tertium documentum, opinantis, actu liberum voluntatis sufficien-

Ruiz.

Molina.
Vasquez.

ter

ter salvare, si illum praecedat practicum iudicium rationis de indifferentia medij in ordine ad finem consequendum. Vnde etiam voluntas ad talem electionem medij sit ab intrinseco determinata, modo tale iudicium de indifferentia medij non tollatur, actus voluntatis tale iudicium sequens erit liber. Vnde colligit, quod, etiam voluntas creata per interna auxilia prædeterminetur ad unum, modo non tollatur iudicium de indifferentia medij, actu sequens tale iudicium, erit libera.

77. Sed contra; tum quia in ea potentia debet formaliter esse libertas, quæ est proximum principium actus liberi, & dominus sui actus: haec autem non est intellectus, sed voluntas: ergo, adhuc posito iudicium de indifferentia medij ad finem consequendum, debet esse in potestate voluntatis, illud eligere, vel non eligere. Tum, quia iudicium de indifferentia medij non est liberum, sed necessarium; necessarium enim intellectus iudicari, tale medium non habere necessariam connexionem cum fine; ergo si in voluntate non est libera potest illud eligendi, vel non eligendi, nulla erit omnino libertas. Tum quia adhuc stante tali iudicio, posset Deus necessitate voluntate ad electionem medij: ergo ad rationem formalis libertatis non sufficit tale iudicium, si quidem illo stante, adhuc posset non sequi actus liber voluntatis.

78. Sextus modus est aliorum aucti-
tum, liberam volitionem Dei formaliter completri per extrinsecam productionem obiecti voliti. Fundamentum est: Quia volitio est vitalis tendentia ad obiectum voluntum, per quam ei agens communicat suam bonitatē: atqui Deus per ipsam productionem formaliter tendit ad communicandam suam bonitatem obiecto volito; nam per eam formaliter attingit perfectionem, quam volito communicat: ergo.

79. Porro duplum potest extrinseca producō formaliter completri liberam volitionem Dei; uno modo in recto, & constitutiū, ut ex aequo illa constituatur, ex actu intrinseco, & productione extrinseca; alio modo in obliquo & connotatiū, ut formaliter & constitutiū dicat solum actum intrinsecum, connotatiū vero productionem extrinsecam. In hoc secundo sensu vera est opinio, quam nos infra docebimus, in primo vero est falsa, quia nequit non vitale formaliter & constitutiū completri perfectionem vitalem: atqui libera volitio Dei est perfecō vitale; igitur non potest formaliter, & constitutiū completri extrinseca producō, quæ vitale non est.

80. An fundamenā distinguida est maior; libera volitio est vitalis tendentia, per quam volens communicat volito suam bonitatem formaliter, nego; effectuē concedo. Etenim volitio est quædam formalis tendentia, quæ volens attingit volitum in ratione obiecti, non tamen est formalis ten-

dentia, quæ illud attingit in ratione effectus; atque adeo non est necesse, ut libera volitio Dei formaliter, & in recto includat extrinsecam productionem, quæ formaliter attingat obiectum in ratione effectus, sed sufficit, si illum tantum connotet, ut infra in nostro modo explicabimus.

81. Septimum modum indicat Ocham in 1. dist. 3. L.C. voluntatem Diuinam non esse liberam, quæ volitio est, sed quæ operatio est; sive non esse liberam ut principium vitale, sed ut principium effectuum. Fundamentum est. Quia libertas, quoad velle, & nolle, seu quoad intrinsecam vitalitatem importat potentiam passiuam, quæ Deo actu puro repugnat: libertas vero quoad operari solum importat potentiam actiuam, quæ Deo non repugnat. Sed neque hic modus sufficienter explicat libertatem Dei, quæ non solum quoad operari, sed etiam quoad ipsum velle, & nolle vitale, debet aliquo modo esse libera; alioqui non esset libera, ut voluntas formaliter, sed tantum, ut causa operativa.

Verior modus proponitur.

82. Octauus & verior modus est, quem docent Altisidiorensis li. 1. c. 12. q. 1. Alensis 1. p. 9. 14. memb. 2. Aureolus in 1. dist. 47. ar. 1. & 2. Arrubal 1. p. disp. 44. cap. 3. Granad. 1. p. tract. 3. disp. 5. lect. 3. Alarcon de voluntate Dei disp. 4. c. 8. esse ipsum actum necessarium, ut liberè connotantem extrinsecam productionem effectus, liberè a se dependentis. Pro quo Nota, duplum distingui libertatem, unam per modum principij; alteram per modum actus. Prior est per ordinem ad effectus, quos ita producit, ut possit non producere, ut voluntas creata est libera per modum principij, tum in ordine ad externas operaciones, tum in ordine ad internos actus, quos liberè in se ipsa producit; velut cum in se ipsa producit volitionem, aut nolitionem obiecti; nam etiam respectu talium actuum dicitur libera per modum principij, quia talis actus comparatur ad voluntatem, ut effectus ad potentiam liberam. Posterior libertas est per ordinem ad obiecta, ad quæ liberè tendimus, ad ea enim nequimus tēdere, nisi per actus nobis intrinsecos, & vitales; obiecta enim nequeunt attingi a nobis, nisi per vitales, actualesq; tendentias, seu inclinations essentialiter ordinatas ad illa. Præsens controversia non est, quomodo Deus sit liber per modum principij in ordine ad effectus, quos ad extra producit, quia in hoc genere libertatis nulla per se requiritur intrinseca mutatio in principio, ut liberè suos effectus producat, ut pater in ipsa voluntate creata, quæ, ut liberè in se ipsa producat actus vitales, nulla in ea prærequisitur mutatio. Cuius ratio est, quia esse liberū per modum principij, solum importat principium actiū indifferens ad utrumlibet, arq;

Altisidiorensis.
Alensis.
Aureolus.
Arrubal.
Granadas.
Alarcon.

ad eō

ad eō de se potens ad determinandū se ipsum ad alterutram partem. Sola igitur difficultas est, quo pācto Deus sit liber per modum actualis tendentia, ac vitalis inclinationis ad obiecta, quae liberē velle, aut nolle potest. Etenim, cūm hāc tendentia & inclinatione debeat necessariō esse intrinseca Deo, alioqui vitalis non esset, non videtur, quā ratione possit esse libera sine intrinseca mutatione Dei, quo non obstante,

83. Dicendum est, Deum non modō esse liberum per modum principij, in ordine ad effectus producendos, sed etiam per modum actus, in ordine ad obiecta volenda, aut nolēda, sine illa intrinseca mutatione sui, quod sic probo. Ille actus potest absque intrinseca mutatione sui liberē velle, aut nolle obiectū, qui in se ipso pāthabit omnem vitalē complacentiam boni, omnemque vitalē disloquentiam mali, solumque illi deest, ad hoc vt sit libera volitio, aut nolitio obiecti, extrinseca productio effectus, aut negatio eiusdem productionis, liberē ab ipso actū dependentis. Sed actus Diuinæ voluntatis pāthabit in se omnem vitalē complacentiam boni, & omnem vitalē disloquentiam mali, solumque illi deest, ad hoc vt sit libera volitio, aut nolitio obiecti, extrinseca productio effectus, aut negatio eiusdem productionis, liberē ab ipso dependentis: igitur poterit sine intrinseca mutatione sui, per extrinsecam duntaxat mutationem effectus, liberē velle, aut nolle hoc, vel illud obiectum. Consequentia pater; nam, si vt actus Diuinæ voluntatis dicatur libera volitio, aut nolitio huius, vel illius obiecti, non eget nouā tendentia vitali intrinseca ad tale obiectum, cūm illam iam pāsupponatur habere ex necessaria terminacione sui ad omnes creaturas possibiles, sed solā connotatione productionis, aut negationis productionis extrinseci effectus, liberē à se dependentis poterit sine intrinseca mutatione sui, per extrinsecam duntaxat mutationem effectus velle, aut nolle hoc, vel illud obiectum. Minor constat ex lectione pācedenti, in qua ostendimus, actum Diuinæ voluntatis, necessariō esse terminatum ad omne bonum possibile, per modum simplicis complacentia, & vitalis inclinationis, & ad omne malum possibile, per modum simplicis disloquentia, & vitalis auersionis.

84. Maior, in qua est pācipua difficultas, sic probatur. Libera volitio, aut nolitio obiecti duo essentialiter importat, & vitalē inclinationem ad obiectum volitum, ex pāconcepta bonitate ipsius, & simul liberam connotationem extrinsecæ actionis, per quam aliquod esse communicatur obiecto volito, si sit volitio, vel si sit nolitio, vītalem auersionem ab obiecto nolito, ex pāconcepta malitia eiusdem obiecti, & simul liberam connotationem negationis, aut subtractionis extrinsecæ actionis, per quam aliquod bonum subtrahat-

tur ab ipso obiecto nolito. Non enim propriè dicimus velle, aut nolle, siue amare, aut odire, si, cūm possimus, nullum bonum communicamus obiecto volito, & amato; aut nullum malum inferimus obiecto nolito & odio habito: sed tantum dicimus aut nobis complacere in bono, aut displace in malo pācognito. Et ratio huius est; quia volitio essentialiter ordinatur ad aliquam boni communicationem, sicut nolitio, vel odin ad aliquam boni subtractionem. Est enim volitio, quādam vitalis tendentia, ac via, quā volens tendit ad communicandum aliquod bonum volito: contrā vērō nolitio, siue odium, est quādam vitalis auersio, quā nolens, siue odiens auertit se ab obiecto nolito, & odio habito per negationem, vel subtractionem alicuius boni. Igitur ille actus, qui ex infinita sua perfectione, & actualitate pāthabit vitalē inclinationem ad omne bonum, & vitalē auersionem ab omni malo, tantumque illi deest connotatio extrinsecæ productionis, aut negationis eiusdem productionis, liberē à se dependentis, vt sit libera volitio, aut nolitio, siue odium huius vel illius obiecti, poterit absque intrinseca mutatione sui liberē velle, aut nolle, quocunque obiectum creatum. Consequentia pater; nam actus non mutatur per connotationem extrinsecæ productionis, aut negationis eiusdem productionis, à se liberē dependentis, sed solū per intrinsecam inclinationem ad bonum volitum, & auersionem à malo nolito: atqui quoad intrinsecam inclinationem, & auersionem actus Diuinus non debet variari ad hoc, vt sit libera volitio, aut nolitio huius, vel illius obiecti; sed tantum variari debet quoad connotationem extrinsecæ actionis, vel negationis, liberē à se dependentis: igitur poterit liberē velle, aut nolle quocunque obiectum creatum, absque intrinseca mutatione sui.

85. Confirmatur; nam voluntas creata non mutatur per suam volitionem, aut nolitionem, quatenus formaliter connotat externam communicationem boni, aut negationem eiusdem, sed quatenus dicit vitalē, & intrinsecam tendentiam ad obiectum, ex pāconcepta bonitate aut malitia ipsius, quam debet de nouo acquirere, per nouum actū à se productum, cūm non supponatur illam habere, sicut illam habet Diuina voluntas actū terminata, per modum simplicis complacentia, vel disloquentia ad omnia bona, vel mala possibilia.

86. Cæterū notandum; in re extrinsecæ producta distingui actionem ab effectu, tanquam viam à termino: porrō id, quod primō determinat actum Diuinæ voluntatis, vt ex necessario fiat libera volitio, aut nolitio huius, vel illius obiecti, non est terminus productus, aut destrutus, vel negatus, sed actio ipsa producendi, vel negatio, seu destruatio talis actionis. Quoniam id primō determinat actum Diuinum, vt ex necessario

necessariò fiat liber, quod immediatius & proximiùs ab ipso actu libere connotatur: id autem immediatius, & proximiùs ab ipso actu libere connotatur, quod immediatius, & proximiùs libere ab ipso producitur. Immediatius autem, & proximiùs libere ab ipso producitur actio, quā terminus, cū illa sit ratio & via ad hunc: igitur hæc, non ille est primum, & essentiale connotatum actu liberis Diuinæ voluntatis.

87. Illustratur hæc doctrina exemplo voluntatis creatæ. Hæc enim non solum dicitur libere velle, vel nolle extrinsecum obiectum, sed etiam intrinsecum suum actum volitionis & nolitionis, & non per distinctum actum, ne procedatur in infinitum, sed per eundem, quo vult extrinsecum obiectum. Etenim libere illum producendo ex præconcepta bonitate ipsius, non modò illum libere producit, sed etiam libere vult, quia non solum illum producit ut principium effectuum Physicum, sed etiam ut principium volitionum morale, illum ex præconcepta bonitate causando, quem poterat non causare. Pari ratione Deus non solum dicitur libere producere creaturas, sed etiam eas libere velle: quia non solum producit illas ut principium Physicum, sed etiam ut principium volitionum morale, eas ex præconcepta bonitate producendo, quas poterat non producere. Ergo sicut voluntas creata non dicitur libere velle suum actum per alium distinctum, sed per eundem, qui simul est volitus ut quo, & ratio volendi: ita voluntas increata dicitur libere velle suam liberam volitionem, per eandem ut libere terminatam ad effectum & præconcepta bonitate producendum.

88. Dices. Ideo potest voluntas creata eodem actu, quem in se producit, libere illum velle, quia idem simul est libera producção, & vitalis tendentia, per quam eadem voluntas suum actum exercitè amat ac diligit. At producção creaturæ, licet sit libera ab actu libero Dei non est tamen vitalis tendentia, per quam Deus eandem creaturam amat ac diligit. Sed contrà: nam licet producção creaturæ non sit intrinseca & vitalis Deo, proinde nequeat per eam creaturam diligere: Est tamen intrinsecus & vitalis ipse actu, quo illam Deus producit, qui formaliter fit liber ipsa productione creaturæ, tanquam termino essentialiter connotato. Velut si voluntas creata, vti est potentialis inclinatio ad sua obiecta, esset actualis inclinatio per modum simplicis complacentiæ ad illa, hoc ipso quod aliquod bonum in illis libere produceret, diceretur libere efficaciter ea velle atque amare, quia sola externa producção boni illi debeat ad efficacem volitionem & amorem. Cū igitur voluntas increata sit actualis complacentia omnis boni possibilis, hoc ipso quod libere producit aliquod bonum creatum, dicitur illud libere efficaciter velle atque amare, per ipsummet actum ut for-

maliter terminatum ad existentiam obiecti: nam hæc sola extrinseca producção deerat actu diuino, quo minus dici posset libera volitio atque amor efficax creaturæ. Vnde quemadmodum ut illam libere producat, non eger actu distincto ab ipso principio libere productivo; sicut neque ut voluntas creata libere producat suum actum, eger distincto actu ab ipso principio libere productivo: ita sola extrinseca productione posita, tanquam essentiale connotato, ipse intrinsecus actus Dei fit formaliter efficax & practicus amor creaturæ, qui antea tantum erat simplex & speculatiua complacencia boni possibilis.

89. Ultimò probatur hæc sententia à priori. Totum id ingreditur essentiam rei, sine quo nequit res distinguui ab alia: sed absque connotatione termini libere producendi, nequit volitio diuina necessaria distinguui à volitione diuina libera: igitur connotatio termini libere producendi ingreditur essentiam liberae volitionis diuinæ. Maior pater, nam idem est distinctuum rei, & constitutuum eiusdem; ergo totum id, sine quo nequit res distinguui ab alia, ingreditur constitutionem ipsius. Minor probatur: nam quamdiu volitio diuina non contrahitur per extrinsecam connotationem termini, libere producendi, manet formaliter necessaria: ergo manet sine constitutuo volitionis libera. Consequentia pater, quia necessarium ut necessarium nequit esse constitutuum liberi ut liberi. Antecedens constat: nam ante contradictionem ad extrinsecam terminationem effectus producendi nihil est in actu diuinæ volitionis, nisi intrinsecum: omne autem intrinsecum, necessarium est in Deo: igitur quidquid præcedit extrinsecam terminationem seu connotationem effectus libere producendi, est necessarium, ac proinde inidoneum ad constitutandam volitionem diuinam in ratione liberi.

Corollaria Doctrinæ.

90. Ex dictis constat primò, liberam volitionem, & nolitionem esse perfectiones intrinsecas & vitales in Deo, etiam si ad essentiale complementum requirant extrinsecum connotatum, defectu cuius actus ipse vitalis, & intrinsecus non denominat Deum, libere volentem, aut nolentem. Cuius ratio est; quia libera volitio, & nolitio essentialiter important in recto vitalem, & intrinsecam tendentiam ad obiectum volitum, aut nolitum, in obliquo verò, & connotatiū tantum liberae productionem, aut negationem extrinsecæ productionis.

91. Constat secundò, Deum non esse liberum quoad vitalem tendentiam, quā in recto dicit actu ipse liber in Deo, sed solum quoad connotationem extrinseci ter-

mini.

mini. Quæ connotatio, quia essentia libet requiritur ad actum liberum, id est simpliciter dicitur Deus libet velle, aut nolle obiecta creata: nam sicut defectu huius connotacionis, actus Dei non dicitur simpliciter volitus, aut nolitus obiecti, ita qui habet tantum libertatem quoad huiusmodi connotationem obiecti, dicitur simpliciter habere libertatem, quoad actus ipsos voluntatis & nolitionis. Vnde quia Deus habet libertatem in huiusmodi connotationem, essentia libet requiritam ad actum liberum, habebit etiam libertatem in ipsum actum liberum, quatenus liber est formaliter, quia sit liber formaliter per huiusmodi connotationem.

92. Constat tertio, eundem actum Diuinæ voluntatis, connotata negatione extrinseca productionis, interdum dici puram nolitionem, interdum verò odium, & displicentiam. Dicitur odium, & displicentia, quando negatio externæ productionis procedit ex preconcepta malitia aliquius culpæ moralis, ob quam talis productione negatur, vel subtrahitur: vt cum ex preconcepta malitia peccati nobis Deus subtrahit suam gratiam. Dicitur autem pura nolitus, quando talis negatio, vel subtrahitio non procedit ex preconcepta malitia culpæ moralis, quam solam Deus dicitur odisse, sed vel ex sua libertate, vel ex aliquo alio motu, vt negatio productionis alterius mundi, vel annihilationis angelii.

93. Constat quartu discrimen, quo voluntas creata libet sibi producere suos intrinsecos actus, & Deus extrinsecos effectus: nam illa producere sibi suos intrinsecos actus, vt potentia libera ex preconcepta bonitate ipsorum, absque prævia inclinatione actuali ad ipsos actus, vel obiecta; hanc enim inclinationem habet voluntas creata formaliter per ipsum actum, quem in se ipsa libet producere: at voluntas increata producere extrinsecos effectus, non solum vt potentia libera, sed etiam vt actus: quia non solum producere illos ex prævia cognitione bonitatis ipsorum, sed etiam ex prævia, & vitali complacentia corundem, quam in se ipso habet ex necessaria terminatione ad creaturas possibilis. Vnde per istam complacentiam comparatur voluntas increata ad effectus extrinsecos, sicut voluntas creata per suum actum intrinsecum comparatur ad operationem extrinsecam, quam extra se libet producere: quia quod habet voluntas creata per suum actum liberum intrinsecum, habet Deus per suum actum necessarium intrinsecum.

94. Constat quinto, Deum positiu nolle ea, quæ nunquam est producturus, esto connotatum sit negari, ipsa scilicet negatio productionis ad extra. Fundamentum est. Quia Deus non dicitur nolle formaliter per negationem productionis, sed per ipsum actum positivum suæ voluntatis, vt connotantem negationem productionis libet a se dependentem; quia cum posset talis negationem tollere per oppositam productionem dum ex preconcepta apprehensione alicuius

finis non tollit, dicitur talem negationem libet, ac vitaliter velle, & consequenter eius oppositam productionem libet, ac vitaliter nolle.

95. Constat sexto, aliter Dei voluntatem terminari ad nolitum, aliter scientiam ad scitum: nam scientia supponit, non est causa veritatis huius obiecti; voluntas verò est causa bonitatis obiectuæ, quoad existentiam, licet supponat illam quoad essentiam. Quo fit, vt liber terminatio, per quam voluntas Diuina tendit suum obiectum, sit posterior voluntate, vt est causa talis obiecti, & prior bonitate ipsa creature producendæ, quatenus est effectus; posterior quidem voluntate, quia est immediatus effectus ipsius, est enim ipsa actio extrinseca libet à Deo producta, tanquam via ad communicandam existentiam obiecto volito; prior verò bonitate ipsa obiecti, quoniam ad eam comparatur, vt actio ad terminum. Terminatio verò scientiae, semper est posterior, veritate ipsa obiecti, quia semper supponit illam, estque pura intuitio illius.

96. Constat septimo, Deum per se ipsum immediatè esse causam liberae terminatiois ad creaturas, ea verò terminatione mediante esse causam ipsarum creaturarum, nam per se ipsum immediatè est libera causa actionis creatæ, eaque mediante tendit ad communicandam bonitatem creaturis: quæ tendentia, quia immediatè proficitur à Deo ex apprehensione boni vt finis, propter quem illam ad extra producit, est immediatum, & essentiale connotatum actus Diuini, vt est libera volitus obiecti creati, quia per illam libet communicat bonitatem creaturis ad extra, non secus ac voluntas creata per suum actum liberum internum, proficiscentem ex apprehensione boni & finis, communicat aliquam bonitatem obiecto volito.

97. Constat octavo, per eandem actionem Deum tendere ad creaturas, vt obiectum, & eas producere vt effectus: nam eadem actio est conditio, quia posita, actus Diuinæ voluntatis libet tendit ad terminum talis actionis, tanquam ad obiectum volitum, & simili est via, qua eundem terminum ad extra producit. Vnde eadem actio & est causalitas Diuinæ potentiae ad terminum producendum, & essentiale complementum seu connotatum Diuinæ voluntatis ad obiectum libet volendum.

98. Constat nonò, qua ratione Diuina voluntas ex indifferenti ad volendum hoc, vel illud obiectum, se determinet ad hoc potius, quam ad aliud; quia cum sit indifferens per vim actiua ad oppositos effectus producendos, sicut voluntas creata ad oppositos actus eliciendos, poterit se ipsa actiue determinare per extrinsecam productionem effectus, absque prævia determinatione intrinseca: quia vis actiua indifferens non eget superaddito determinante, vt se ipsa formaliter determinet, patet in voluntate creata, actiue se ipsa determinante, ad volitionem potius, quam ad

nolitionem, absque villa prævia determinatio-

ne.

99. Constat decimò, quomodo Deus, sine villa mutatione sui, & intrinseca varia-

tione actus, dicatur eandem personam pro v-

no tempore diligere, pro alio odio habere in

ordine ad eundem finem supernaturalem; nā

diligit illam, in ea suam gratiam producendo,

per quam formaliter illam acceptat ad glo-

riam, & amicitiam suam; odit verò, quatenus

illam sua gratia priuat. Quia ab ipsa æterni-

tate eandem personam, per ordinem ad pro-

ductionem gratiæ pro vno tempore dilexit,

per priuationem verò gratiæ, pro alio tempo-

re, eandem personam odio habuit. Vnde eun-

dem prædestinatum, dum est in peccato, &

secundum præsentem statum odit, pro futu-

ra verò æternitate diligit.

100. Constat vndecimò, qua ratione in

Deo sint virtutes morales, quæ in actione

consistunt. Nam est in Deo misericordia, qua-

tenus ex motu subleuationis miseria sua

dona largitur. Est iustitia, quatenus ex mo-

tu iusta vindictæ mala punit. Est amor,

quatenus ex motu benevolentiae sua bona

communicat. Est igitur in Deo actus liber

huius, vel illius virtutis, actus ipse necessarius,

vt connotans extrinsecam productionem libe-

re à se dependentem ex hoc, aut illo mo-

tu. Contrà verò non est in Deo, ira, aut

displacentia propriæ dicta, quia huiusmodi af-

fectus imperfectionem importat; nam ira

inuoluit tristitiam non modò vt causam ex

qua originatur, sed etiam vt obiectum: est

enim vt illam Arist. definit, *Appetitus vici-*

sum dolorum inferendi. Repugnat autem Deo tristitia: ergo similiter & ira, quæ tristitiam inclu-

dit vt obiectum. Displacentia verò propriæ

dicta importat affectum tristitiae, quæ in Deo

esse non potest. Quare, cùm dicitur, Deo mā-

lum displace, sensus est, Deum nolle illud,

vt contrarium suæ bonitatis, absque vlo in-

trinseco affectu tristitiae. Idem docere videtur

de odio propriæ dicto S. Thomas 1. contra

Gentes cap. 96. nam odium, est quo quis vult

malum personæ, quæ malum personæ est, Deus

autem non vult malum, quæ malum personæ

est formaliter, sed quæ bonum est, & corre-

ctiuum mali; vult enim poenam damnatis, nō

vt malum damnatis, sed vt correctiuum cul-

pæ, & manifestatiuum suæ iustitiae. Cæterum,

dicitur Deus odisse peccata, quatenus ea vel-

let non esse, vt contraria suæ bonitatis, & per-

fectioni, quæ desiderat creaturis: & proper-

ca ea prohibet; permitit autem illa ob maius

bonum, quod est conseruatio libertatis crea-

te, & bonum iustitiae Diuinæ, quod ex eorum

punitione manifestatur.

101. Verum hæc ratio non obstat, quin ve-

rum & proprium odium in Deo esse dicam-

us, tum abominationis, quo peccatum ip-

sum vt sue bonitati contrarium, & nobis no-

xium profequitur; tum inimicitiae, quo malu

poenæ nobis infligit ex displacentia personæ,

non quæ persona est simpliciter, sed quæ pec-

cator est: sic enim Deo displacemus, lumenq;

obiectum Diuinæ inimicitiae. Neque est con-

tra rationem odij, in ipso malo, quod odimus,

aliquam rationem boni spectare: simul iudex,

cùm malefactorem punit, rationem publici

boni spectat, & tamen per talem punitionem

verè & propriè dicitur malefactorem odife-

re, odio inimicitiae, quia poenam illi si fligit

ex displacentia personæ, non quæ persona

simpliciter est, sed quæ reus, & malefactor est.

Quod tandem concedit idem S. Doctor 1.

part. quest. 20. artic. 2. ad ultimum, vbi docet,

in Deo esse odium respectu peccatoris, non

quæ natura quædam est, sed quæ peccator est.

Iuxta quam doctrinam explicandus est locus

contra gentiles suprà citatus.

S. Thomas.

Obiectiones contra datam doctri-

nam.

102. Obiectio 1. Ideò Deus fecit crea-

tas, quia eas voluit Psal. 113. ergo volitio

creaturarum antecedit productionem earum,

vt causa antecedit suum effectum: non igit

potest Deus velle per actum, vt formaliter

connotantem productionem creaturarū.

Posterior consequentia probatur; quia causa

in ratione causæ non potest constitui per suū

effectum: sed positio creaturarum est causa

productionis earū; igitur non potest formaliter

constitui per connotationem productionis

creaturarum. Resp. distinguendo primum

consequens; libera volitio adiquatè sumpta

antecedit productionem creaturarum, nego;

inadiquatè accepta, secundum quod dicit in-

trinsecam perfectionem, secundum quā tan-

rū est libera causa effectus ad extra, conce-

do. Volitio enim Dei non est causa creatura-

rū, vt formaliter connotat creaturas, sic enim

inuoluit illas; vt effectus à se liberè dependen-

tes, sed est causa creaturarum, quatenus est libe-

rum principium productivum ad extra, &

vt sic, præcedit illas. Cæterum vera est causa

li, vel in sensu formalis, vel etiam in sensu cau-

sali, accipiendo creaturas pro terminis pro-

ductis, non pro actione ipsa, qua ad extra libe-

re producuntur, per cuius solam connota-

tionem immediatè constituitur libera volitio

Dei. Sic enim vera est prædicta propositio,

etiam in sensu causali. Ideò Deus fecit crea-

tas, quia voluit: nam sicut actio, qua pro-

ducitur creatura, antecedit ipsam creaturam

vt terminum productum: ita volitio Dei,

quæ formaliter constituitur libera per con-

notationem solius actionis, antecedit ipsam

creaturam, vt terminum productum.

103. Instabis. Voluntas Diuina, vt cau-

sa est creaturarum, est libera volitio earum;

sed vt est causa, antecedit productionem

creaturarum; ergo vt est libera volitio crea-

tarum, non includit formaliter produc-

tionem earum. Respondeo distinguendo

maiorem; voluntas Diuina, vt causa est crea-

tarum formaliter & in actu secundo, est libe-

ra volitio earum, concedo; vt causa est fun-

damaliter, & in actu primo, nego. Vnde ad

mino-

Aristot.

S. Thomas.

minorem; voluntas Diuina, ut causa fundamentaliter, & in actu primo antecedit productionem creaturarum, concedo; ut causa est formaliter, & in actu secundo, nego: igitur ut libera volitio non includit formaliter productionem creaturarum, nego consequitam; quia est libera volitio creaturarum, ut est ipsarum causa formaliter, & in actu secundo, non autem ut est causa fundamentaliter, & in actu primo.

103. Ceterum non semper in propositione causaliter assignatur causa, realiter, sed interdum ratione tantum distincta: ut constat in his propositionibus: *Ideo Deus concurrit cum voluntate creata quia voluntas vult concurrens*: & *Ideo voluntas creata vult quia Deus concurrit cum illa*. In utraque enim propositione causa, quae assignatur, non realiter, sed ratione tantum distinguitur ab effectu. Nam in priori propositione causa concursus generalis Dei assignatur concursus voluntatis creatae in posteriori contraria causa concursus voluntatis creatae assignatur concursus generalis Dei, cum tamen neuter concursus sit realis & adaequata causa alterius, sed una indubibilis actione se ipsa procedens a virtute Dei, & creatura simul. Pari modo cum dicitur: *Ideo Deus produxit mundum quia illum voluit*: necesse non est, ut assignata causa productionis mundi sit adaequata conditincta ab ipsa productione mundi, sed sufficit, si sit inadaequata tantum ab illa distincta; cum in ipsa volitione Dei quae assignatur proxima causa productionis mundi, includatur ipsa productione mundi, tamquam esseentiale connotatum. Distinguitur igitur libera volitio Dei ab ipsa productione mundi inadaequata, ratione principij duntaxat liberè producendi, quod in ipsa libera volitione Dei essentialiter includitur; non autem adaequata, cum adaequata sumpta, præter principium liberè productum, includat etiam ut esseentiale connotatum ipsam productionem mundi.

105. Obiectio secundum. *Producio ipsa creaturarum ex se indifferens est ut sit, vel non sit*; ergo non potest esse ratio determinativa Diuinæ voluntatis, sed potius ipsa Diuina voluntas erit ratio determinativa huius, vel illius productionis. Respondeo, distinguendo antecedens de indifferenti effectu, & formaliter. Concedo productionem esse indifferente effectu, non autem formaliter. *Producio* igitur effectu determinatur a libera voluntate Dei, formaliter vero ipsa determinat voluntatem Dei, ad formalem volitionem creaturarum. *Sicut volitio creata effectu determinatur a voluntate creata, formaliter vero ipsa determinat voluntatem creata*, in ratione volentis potius, quam nolentis. Quare distinguo primum consequens, non potest productio creaturarum esse ratio determinativa Diuinæ voluntatis effectu, concedo; formaliter nego. Distinguio etiam secundum consequens, debet ante productionem assignari ratio determinativa Diuinæ voluntatis formaliter, nego; effectu, concedo: hæc autem est

ipsa virtus libera Diuina voluntatis, actiuè indifferens ad hanc, vel illam productionem: ut constat de voluntate creata, quæ se ipsa effectu determinat ad hanc, vel illam nolitionem, absque alia prævia determinatione, nam hoc est de ratione virtutis actiuè indifferens, posse se ad oppositos actus determinare, absque prævia determinatione.

106. Obiectio tertio: Non dicitur creatura velle, quando habet propositum volendi, sed quando actu vult: igitur nec Deus ab æterno voluit, quando habuit propositum creandi, sed quando in tempore creavit. Respondeo, negando consequitam. Ratio discriminis est, quia creatura vult per actum superadditum, Deus autem per actum necessarium connotantem futuritionem effectus, liberè à se dependentis: at qui Deus ab æterno habuit actum connotantem futuritionem effectus, liberè à se in tempore dependentis; igitur ab æterno habuit actum liberum volendi mundum, esto ab æterno mundum non creauerit.

107. Instabis. Si Deus ab æterno dicebat velle creaturas, quia ab æterno connotabat illas liberè à se producendas in tempore, pari modo dicitur Petrus nunc velle peccatum, quia nunc connotat peccatum, cras à se liberè committendum. Respondeo, Si Petrus nunc se determinet ad peccandum cras, nunc dicitur velle peccatum, non quia nunc connotat peccatum cras à se liberè committendum, sed quia nunc committit peccatum, per internum propositum cras peccandi. Ratio discriminis, quia quamdiu creatura actu non peccat, semper potest voluntatem peccandi retractare; Deus autem, quia immutabilis est, si semel aliquid connotat, liberè à se faciendum, semper & infallibiliter connotat, quia nequit suum actum, semel positum retractare.

108. Vrges. Non minus voluntas creata ex suppositione quod elicitura est actum contritionis, toto tempore, antequam illum eliciat, infallibiliter connotat illum à se eliciendum, quam ex suppositione quod Deus erat mundus creaturus, ab æterno infallibiliter connotauit illum à se producendum: ergo tam infallibilis est voluntas creata in suis decretis, quam voluntas increata in suis. Antecedens patet: nam tam est infallibile, ut quod ex suppositione libertatis creata est futurum, sit futurum, quam quod ex suppositione voluntatis increata futurum est, sit futurum: ergo quæ infallibiliter voluntas creata connotat suum actum futurum, ex suppositione quod sit futurus, ac voluntas increata connotat productionem creaturæ, ex suppositione quod sit futura, & consequenter quæ infallibile est decretum voluntatis creata, ac decretum voluntatis increata. Consequientia vero primi enthymematis probatur: quia si decretum diuinum non est aliud, quam voluntas ipsa increata connotato tantum effectu liberè producendo; etiam decretum creatum nil aliud erit, quam voluntas ipsa creata, connotato tantum actu liberè à se producendo: igitur tam

infallibile erit decretum creature, quam Dei. Respon. negando consequentiam, eiusque probationem: tum quia diuersum est decretum Dei, & creaturæ. Huius enim decretum consistit in libero proposito, quod in praesenti habet de suo futuro actu, quod propositum natura sua mutabile est. Decretum verò Dei, cum nequeat consistere in aliquo libero proposito distinto ab ipso actu necessario ut connotat effectum liberè a se producendum, longè diuersum erit à Decreto creature: proinde, eto quæ infallibiliter voluntas creata connotet suum actum ex suppositione futurum, ac voluntas increata effectum a se producendum, quia tamen decretum creature non surgitur ex huiusmodi connotatione effectus ex suppositione futuri, sed ex praesenti proposito mutabili, non erit dicendum quæ infallibile esse decretum creature, ac Dei, tum quia infallibilitas ipsa, quam dicit decretum creatum, quatenus connotat actu ex suppositione futurum, non tam oritur ex immutabilitate voluntatis creature, quam ex ipsa suppositione futuritionis: non secus ac infallibilitas, quam importat decretum eiusdem creature, quatenus connotat actu ex suppositione praesentem, non tam oritur ex immutabilitate voluntatis creature, quam ex suppositione ipsius actus praesentis, qui dum est praesens, aut futurus, non potest non esse praesens, aut futurus, ac proinde non connotari a voluntate creata. Infallibilitas verò, quam dicit Decretum diuinum, quatenus connotat effectum futurum, oritur ex ipsa immutabilitate voluntatis increata, quæ semel pro sua libertate determinata ad unum, implicat ob infinitam suam constantiam mutari in oppositum. Quare ipsa futuratio effectus suum infallibilitatem fortitur ex immutabilitate Diuining voluntatis: contra verò infallibilias voluntatis creature in connotando suum actu futurum, sumitur ex ipsa futuritione actu ex suppositione futuri.

109. Instabis viterius. Agens intellectuale, qualis est Deus, nihile extra se producit, nisi moraliter ad intra determinatus: ergo ante omnem extrinsecam productionem supponitur Deus moraliter determinatus intra se: determinatur autem moraliter intra se per liberum actu volendi: ergo ante omnem extrinsecam productionem supponitur Deus moraliter determinatus per liberam volitionem: non igitur libera volitio diuina inuoluit productionem effectus futuri, tanquam esse connotatum. Resp. negando Minorem: falsum quippe est, etiam in agente intellectuali creato, ut ante omnem liberam productionem debeat supponi moraliter determinatus per actu liberum antecedente ipsa liberam productionem: pater in ipsa productione liberæ volitionis, quam voluntas creata liberè in se ipsa producit, cum tamen ante illa non supponatur moraliter determinata per aliquem actu distinctum ab ipsa libera productione suæ volitionis: nam in hoc ita se habet

Deus ad extrinsecam productionem effectus, sicut voluntas creata ad intrinsecam productionem suæ volitionis. Quod etiæ probatur ratione, quoniam ut agens intellectuale possit liberè aliquid producere, sufficit, ut supponatur in actu primo proxime potens ad utrumque supponitur autem proxime potens ad utrumque tum per iudicium utrumque partis, tum per voluntatem indifferentem actiū ac potestem ad utrumque, quibus positis absque alio superaddito actu poterit agens intellectuale liberè se determinare ad productionem, vel non productionem effectus, per ipsammet productionem, vel non productionem.

109. Obijcies quartò: Si liberum velle Dei nullam addit intrinsecam perfectionē actu necessario, posset Deus sine villa sua mutatione, res velle in tempore, & non ab aeterno; imo mutare liberum suum decretum, absque villa sua imperfectione. Respondeo, negando utramque tequalem: ratio prioris negationis est, quia non potuit Diuina voluntas futuros effectus ab aeterno liberè non connotasse: sed in hac libera connotatione futuri effectus consistit liberum decretum Dei: igitur implicat, Deum tale decretum habere in tempore, & non ab aeterno. Ratio posterioris negationis est; quia licet hoc non arguat imperfectionem physicam, arguit tamen moralē inconstantiam, quæ procul a Deo esse debet.

110. Obijcies quintò: Datur in Deo noua terminatio scientiæ: sed haec saluari non potest per extrinsecam duntaxat connotationem obiecti; ergo nec per talem extrinsecam connotationem saluari poterit noua, ac libera terminatio Diuinæ voluntatatis. Maior constat de scientia Visionis, quæ ita terminatur ad re futuram, ut potuerit ad eam non terminari. Minor probatur, nam haec terminatio, cum sit vitalis expressio obiecti, nequit saluari per solidam connotationem obiecti. Respondeo, negando minorem, eiusq; probationem. Etenim scientia Visionis nihil noui intentionaliter exprimit intellectui Diuino, quod non exprimit scientia simplicis intelligentiæ: nam scientia simplicis intelligentiæ intentionaliter exprimit res omnes, secundum omnem dispositionem, quam possum habere: vnde nihil noui exprimit una, quod non exprimat altera. Solum scientia Visionis connotat obiectum in propria natura existens, quod non connotat scientia simplicis intelligentiæ: haec autem connotatio non variat in trinseci scientiam, quia scientia non pendet ex obiecto, in propria natura existente, sed intentionaliter tatum praesente: ut constat de visione corporea, quæ, si rem exprimat per propriam speciem, siue deinde res illa fiat praesens in propria natura, siue non, semper illa eodem modo exprimitur, & representatur potest Visione: nec aliqua perfectio additur, vel deminut visioni ex presentia, vel absentia ipsa obiecti in propria natura existentis. Cuius ratio est, quia tota perfectio cognitionis attenditur penes esse intentionale obiecti, non autem penes esse naturale.

Vnde

111. Vnde potius hinc sumitur noua ratio ad confirmandam nostram doctrinam: nam sicut in actu scientiae simplicis intelligitur, qui terminatur ad creaturas possibles, presupponitur omnis perfectio intrinseca, quæ haberi posset per actum contingente, terminatum ad creaturas futuras: ita in actu voluntatis simplicis complacentiæ, terminato ad creaturas possibles, presupponitur omnis intrinseca perfectio, quæ haberi posset per actum contingente, terminatum ad creaturas futuras, & hoc ideò, quia sicut ut actus necessarius Diuina voluntas fiat liber, non postulat, nisi solam connotationem extrinseci effectus liberè à se dependentis: ita, ut actus necessarius Diuinae scientiae fiat contingens, non postulat, nisi solam connotationem obiecti contingentis in se ipso existentis; nam totam perfectionem intrinsecam, quam in actu ipso scientie exprimere posset obiectum contingens, exprimit obiectum necessarium: quemadmodum totam perfectionem intrinsecam, quam dare posset terminatio actus liberi, dat ipsa terminatio actus necessarij, qui ex se supponitur per modum simplicis complacentiæ necessarij terminatus ad omnem bonitatem possibilem.

112. Obiectus sexto: Datur aliqua libera voluntio in Deo; cui nulla respondet producção ad extra: ergo libera voluntio Dei non sufficienter salutatur per connotationem productionis ad extra. Antecedens constat. Primo de libera nolitione alterius mundi. Secundo de voluntate simplicis complacentiæ saluandi omnes, cui non correspondet effectus, qui est salus omnium, quia non omnes saluantur. Tertiò de voluntate concurrendi cum omni creatura libera ad eos actus, quos nunquam illa est elicitor: huic enim voluntati nulla respondet producção. Quartò de voluntate conditionata, quam Deus habet de rebus futuris, quæ tamen nunquam erunt; ut voluntas iustificandi, si peccator se disposerit per gratiam antecedentem. Quintò, multa Deus vult, quæ tamen sine illa varia-tione obiecti aliter velle potuisset, per solam variationem intrinsecæ terminationis sui actus, ut etiam gloriā nobis velle potuit dependenter, vel independenter à nostris meritis; eadem Pauli conuersiōnem dependenter vel independenter à Stephanī oratione. Sexto, posset Deus mihi votum relaxare, absque illa mutatione in me facta; aut peccata remittere per extrinsecam duntatax condonationem. Septimò, sèpè Deus gratis remittit penam purgatoriij, absque mutatione ipsius animæ purgantis. Octauò, aliquando Deus unam rem in aliam dirigit, ut venditionem Iosephi in exaltationem proprię personæ: non potest autem una res in aliam dirigi, quando illa suæ natura non est ad aliam ordinata, absque nouo & intrinseco actu dirigentis. Non potest in sententia Thomistarum eadem relatio inuariata in se intrinsecè terminari ad nouum terminum: ergo & eadem voluntas Dei inuariata in se

intrinsecè terminari ad nouum obiectum.

113. Respondeo negando antecedens; & ad primam probationem dico, ipsammet negationem productionis ad extra, liberè à Deo dependentem, esse sufficientem terminum liberæ nolitionis Diuinae, iuxta ea, quæ superiùs à nobis dictasunt.

114. Ad secundam, effectum respondem voluntati, quam Deus habet de salute omnium, esse ipsa media sufficientia, quæ Deus tribuit omnibus, ut salutem consequi possint. Nam idem medium de se ordinatum ad consequendum finem, est terminus voluntatis absolutæ de medijs ad finem, & simul conditionatæ de fine ipso, quem Deus non intendit absolutè, sed conditionatè, & dependenter à libertate creaturæ, cui hoc ipso, quod præbet media sufficientia ad finem, vult illi virtualiter finem in ipsa collatione mediorum, ad finem ordinatorum: nam quæ ratione media continent finem, ad quem ordinantur; eadem ratione, voluntas ipsa dandi media continet voluntatem dandi finem; igitur sicut media ordinata ad finem virtualiter continent finem; ita & voluntas dandi media continebit virtualiter voluntatem dandi finem.

115. Ad tertiam, effectum cui correspondet huiusmodi voluntati, esse ipsam potentiam liberam creaturæ cum omnibus ad tales actus elicendos antecedenter præquisitus. Nam ea ipsa, quæ sunt terminus voluntatis absolutæ, sunt etiam terminus voluntatis conditionatæ, quatenus virtute continent effectus, propter quos illa dantur. Dicę. ergo pariter Deus velle peccata, quæ in ipsa libertate creature, ut in causa sufficienter continentur. Respondeo, negando consequiam, quoniam ad peccata supponitur in Deo disiplentia, quæ illa prohibet, nefiant. Contrà verò ad actus bonos supponitur in Deo complacentia, qua illos præcipit, vel consulit, ut fiant.

116. Ad quartam dico, effectum respondentem decretis conditionatis, quæ in Deo actu supponuntur, esse omnia in actu primo sufficienter requisita ad effectum consequendum creaturæ collata; nam in ijs dicitur Deus velle conditionatè finem. Pro quo nota, decretum conditionatum in Deo duos actus liberos virtualiter inuolere, vnum formaliter, quo media ipsa ad finem consequendum decernuntur; alterum virtualiter, quo finis ipse intenditur in ipsa collatione mediorum. Primus actus formaliter est in Deo; secundus tantum virtute, quia nimirum si conditione poneatur ex parte creaturæ, poneretur & decretum ex parte Dei: nam illud idem decretum, quod erat virtuale in Deo, evaderet formale per connotationem conditionis extra positæ.

117. Ad quintam dico, huiusmodi variationem saluari per diuersam connotationem motiui, quo Deus proximè mouetur ad effectum producendum: si enim mouetur ad dandam gloriam ex solo motiuo suæ bonitatis,

tis, gloria ex tali motu collata, dicitur dari independenter à meritis, & vt purum donū; sive rō mouetur ex motu meritorum, eadem dicitur dari dependenter à meritis, & vt merces seu corona. Eodem modo si Deus salutē vnius decernat ex precibus alterius. Quod autem possit Deus absque intrinseca variatione sui actus eandem rem decernere ex vno, vel alio motu, ex quo in ipso effectu producendo resulset diversa dependentia ab hoc, vel illo motu, probatur, nam Deum moueri ex vno potius motu, quā ex alio ad effectū producendum, nil aliud est, quā effectū non producere, nī tale motum fore: hoc autem fieri potest, sine intrinseca variatione actus, per solam connotationem effectus, cum dependentia in esse à tali motu.

118. Ad sextam, nego antecedens, nam mutatio in eo casu, esset aut reuelatio, à Deo facta de voto relaxando, aut alicuius impedimenti appositiō, quod minus votum seruari posset. Nego etiam peccata remitti posse, absque propria retraetatione peccatoris, & infusione gratie habitualis in hoc statu naturae eleuatae, vt suppono ex materia de iustificatiōne, à nobis suo loco disputanda. Neque ad hoc sufficit moralis duntaxat mutatio peccatoris: nam hēc moralis mutatio consurgere debet ex aliqua physica forma, quā ante non erat, & nunc est; impossibile namque est, intelligere nouam mutationem moralem, absque noua forma physica, ad cuius positionem illa consurgat, cum omnis mutatio moralis necessariō fundetur in physica; vel igitur ista physica mutatio erit in creatura, & habetur intentum; vel erit in Deo, peccata remittente, aut vota relaxante: at in Deo esse non potest, vt ex dictis constat; ergo in creatura.

119. Confirmatur; nam ista moralis mutatione in creatura alia esse non posset, quā noua denominatione in ipsa creatura, consurgens ex actū Diuinæ voluntatis aliter, quā ante ad creaturas terminato; implicat quippe eodem modo, quo antea, Diuinum actū ad creaturas terminari, & nihilominus nouam denominationem conferre, cum non possit forma quoad omnia inuariata nouum effectum formalem, vel denominationem conferre. Vnde manet eadem difficultas, quo patet posse idem actus, immutatus in se aliter nunc, quā ante ad creaturas terminari. Neque dicas, actū Diuinum aliter se habere, non in se, sed in ordine ad suum effectum, quem in creatura causat, non physicè, sed moraliter: quia, vt probatum est, iste effectus non est aliud, quā extrinseca denominatione ab ipso actū Diuino, vt aliter nunc, quā ante, ad creaturas terminato; igitur supponit actū antecedenter ad talem denominationem, aliter ad creaturas terminatum, cum omnis denominatione supponat formam, à qua desumitur.

120. Ad septimam, nego Deum remittere animæ purganti pœnam sine Physica mutatione connotata. Nam hoc ipso, quod illi Deus remittit pœnam, quā propter peccata ex di-

uino decreto omnibus taxata est, huiusmodi pœnē remissio connotat suspensionem pœnē, quam talis anima propter sua peccata debebat in purgatorio sustinere. Etenim sicut pœna debita peccato supponit in Deo liberum decretum terminatum ad passionem pœnē propter peccata: ita remissio talis pœnæ supponit in Deo liberum decretum terminatum ad ipsam negationem pœnē, quā, quia ex vi alterius decreti ei propter peccata debebatur, dicitur eius negatio remissio pœnæ. Quemadmodum si ex pacto, quod Deus iniuit cum Adamo de danda, vel neganda gratia omnibus ab ipso descendantibus, dependenter à merito, vel demerito iphius, exēmisset aliquē, vt multi volunt exemptam fuisse Deiparam, talis exemptio supponeret liberum Decretum in Deo de danda, vel non danda gratia tali personæ exemptæ independenter à merito, vel demerito Adami: Nam etiam peccante Adamo, data fuisset gratia Originalis huic personæ.

121. Ad octauam, respondent aliqui, cū Deus rem vnam dirigit in aliam, ad quam non est suapte natura directa, producere illam peculiari actione cum intrinseco ordine & respectu ad illam rem, ad quam dirigitur. Quo fit, vt res illa non tantum extrinseco actu Dei, sed intrinseco ordine & respectu inclusa in ipsa actione, quo producitur, dirigatur ad aliam rem, ad quam non erat suapte natura directa. Fundamentum horum auctorū est. Quia, cū non possit talis res contingenter denominari in aliam directa ab actu ipso Diuinæ voluntatis, qui de se immutabilis est, denominari debet ab aliqua forma in re ipsa directa existente; hæc autem alia esse non potest, quā peculiari actio cum intrinseco ordine & respectu ad rem, ad quam actio ipsa immediatè dirigitur.

122. Ego verò censeo, talem mutationem necessariam non esse, sed sufficere dependentiam illam, per quam vna res vel in esse, vel in aliqua perfectione pendet ab alia re ex vi decreti Diuini: talis namque dependentia potest esse fundamentum nouę, ac contingentis denominationis. Vt si exempli causa, nō præcessisset venditio Iosephi, secuta non fuisset exaltatio eiusdem apud Ægyptios; sed alio modo ac via vñus fuisset Deus ad exaltandum illum. Quod si aliter saluare non possumus hanc nouam denominationem in creatura, nisi per peculiarem actionem in ea producā, potius configendum est ad hunc modum, quā vt afferamus, eam desumti ex actu Diuinæ voluntatis, cū ille, vt pote necessarius & immutabilis, nequeat huiusmodi contingente denominationem rebus conferre.

123. Ad nonam, nego consequiam: ratio discriminis est; nam eadem relatio supponebatur antea intrinsecè terminata ad eundem terminum, vt possibile: at eadem voluntas Dei non supponebatur; vt efficax voluntio intrinsecè terminata ad idem obiectum, vt possibile, sed tantum vt simplex complacencia: ac proinde assignanda est ratio, cur nunc

idem

idem actus dicatur efficax voluntio obiecti, qui antea dicebatur simplex tantum complacencia eiusdem: haec autem alia esse non potest, quam noua connotatio effectus, liberè à se dependentis, modo supra explicato.

SECTIO IV.

Quotuplex sit voluntas Dei, & an omnis Voluntas Dei adimpleatur.

124. **S**upereft explicanda diuifio voluntatis Diuinæ, quæ communiter à Scholasticis diuidi solet in voluntatem Signi, & Beneplaciti; in voluntatem Antecedentem & Consequenter. Voluntas Signi est, quæ exteriori aliquo signo nobis patescit. Quinque autem signa numerantur Diuina voluntatis, Praeceptum, Prohibitio, Consilium, Promissio, Operatio: quorum haec est sufficiens ratio: nam aut Dei voluntas est rei praesens, & haec, si bona est, dicitur operatio, seu impletio; si mala, permisio; aut rei futuræ, & circa illam si bona est, & ad salutem necessaria, verfatur præceptum; si mala, prohibitio: si est tantum bonum supererogationis, circa illud est consilium; quod, quia non habet malum opusitum, sicut bonum necessarium, circa illud non verfatur prohibitio. Est etiam voluntas rei præteritæ, sed quatenus fuit præsens, & ideo illius peculiare signum non ponitur.

125. Porro haec signa diuerso modo indicant voluntatem in Deo; nam præceptum indicat voluntatem obligandi ad rem præceptam, cum simplici affectu, ut fiat. Prohibitio indicat voluntatem obligandi ad vitandam actionem prohibitam, cum simplici affectu, ne fiat. Consilium est signum intellectus Diuini, practicè iudicantis illud esse melius, cum simplici affectu, ut res consulta fiat. Permissio indicat voluntatem concurrendi ad effectum permisum, & eundem non impediendi, cum simplici affectu, ne fiat. Operatio est indicium voluntatis absolute ipsius rei operæ.

126. Voluntas Beneplaciti dicitur omnis illa, quæ Deus sibi complacet in quavis re, creata, quo sit ut in voluntate Beneplaciti comprehendatur omne velle Diuinum, ad creaturas existentes quoconque modoterninatum, etiam ipsum velle permisum, nam etiam Deus sibi complacet in effectu permissio, nam ut sic bonus est, & à Deo volitus, licet malitiam includat, quatenus est à creatura.

Damascoen. 127. Voluntas Antecedens ex Damasco lib. 2. de fide cap. 9. est, quam Deus habet de creaturis, nulla occasione capta ex ipsis, siue ea absolute sit & efficax, siue simplex tantum complacencia & inefficax. Consequens vero est, quæ occasionem capit ex nobis, ut voluntas præmiandi, vel puniendi, quæ occasionem capit ex nostris meritis, aut

demeritis. Vnde voluntate antecedenti non potest Deus velle, nisi quæ bona sunt, secus voluntate consequente, quæ, quia occasione capit ex nobis permittere potest etiam mala.

128. Ex his inferatur, omnem voluntatem antecedentem esse beneplaciti; non contra, omnem voluntatem beneplaciti esse antecedentem. Ratio prioris est, quia Deus sibi maximè complacet in ijs, quæ antecedente sua voluntate decernit: nā ideo illa decernit, quia in ijs, sibi complacet, alioqui illa non eligeret, cū ad eligenda à nullo alio mouetur, quā à propria sua voluntate & beneplacito. Ratio vero posterioris est, quia Deus non solum sibi complacet in ijs bonis, quæ ipse sola sua voluntate decernit, sed etiam in ijs, quæ depeudenter à nostra etiam voluntate definit.

129. Est & alia Diuina voluntatis diuifio, in absolutam, & conditionatam. Absoluta est, cui actu correspondet libera produc̄io ad extra, per cuius connotationem constituitur libera voluntio Dei; quæ & formalis, seu actualis voluntio dicitur. Conditionata adhuc est duplex, altera, quæ tantum obiectuē est in Deo, quatenus Deus videt suum decreto, quod haberet, si hoc vel illud faceret. Altera fundatur in aliqua voluntate absoluta, quæ quatenus actu connotat productionem causæ, liberè à se dependentis, dicitur absoluta & formalis: quatenus vero eadem virtuiter tantum connotat productionem effectus, connexi cum causa liberè à Deo produc̄ta, dicitur conditionata & virtualis. Ut voluntas dandi media propter finem, est absoluta & formalis respectu mediorum, per quorum actualē connotationem constituitur libera voluntio Dei absoluta & formalis: respectu vero finis, qui actu ad extra non ponitur defectu cooperationis creature, est conditionata & virtualis. Constituitur autem haec libera voluntas conditionata & virtualis in Deo per liberam connotationem virtualem effectus, inclusam in ipsa libera connotatione actuali mediorum. Nam quædam modum in medijs includitur ordo ad finem, & in causa ordo ad effectum: ita in actuali connotatione mediorum, aut causa includitur virtualis connotationis finis, & effectus; nam Deus in ipsis medijs, & causis, quas actu confert creaturis, præbet quidquid ex parte sua prærequisitum ad finem, vel effectum ponendum; ac proinde in ipsis medijs, seu causis dicitur Deus velle virtualiter finem, & effectum, per cuius virtualē connotationem, inclusam in ipsa actuali connotatione mediorum, & causarum constituitur voluntas conditionata & virtualis in Deo.

130. Quoad alteram partem propositæ quæstionis, an omnis voluntas Dei adimpleatur, difficultas non est de voluntate consequente, quia haec, cū absolutè feratur ad rem, secundum omnes suas circumstantias, semper adimpleatur, sed difficultas tantum est de voluntate antecedente, & beneplaciti. In qua re,